

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. IV. Triplex intellectus operatio est obiectum formale Logicæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

ne vocibus possunt perfectè dirigi, ergo & sine vocibus potest Logica esse perfecta.

Sed urgetur: Ipsa cognitio vocum est operatio intellectus, ergo illa debet à Logica cognosci: Fateor, cognitionem de vocibus posse esse obiectum Logicae, sed hinc non inferitur, voces esse obiectum formale Logicae: sicut, licet definitio hominis sit obiectum Logicae, non tamen inde inferitur, ipsum hominem esse obiectum Logicae, nisi ut summum materiale. quod fatemur etiam de vocibus, ut & de ente rationis diximus Sectione precedenti, & in secundâ de omnibus rebus in vniuersum. Quod si Logicus aliquando disputat de vocibus externis, de signo & scripturâ, id facit indirectè (ut rectè Hurtadus §. 40.) quatenus in ipsis vocibus externis ponit exemplum, ut in re notiori, & ex quâ procedit ad cognitionem sui obiecti: sicut Astronomus agit de sphaerâ ligneâ, ut per illam cognoscat sphaeram celi; quia in ipsâ sphaerâ ligneâ, ut in re obuiâ, & quam prae manibus habet, explicat, quæ de sphaerâ celi distat, & non facile monstrabili, cognoscere intendit; non tamen ideò sphaera ligneâ obiectum formale Astronomi dici potest. Ita similiter dicendum omnino est de vocibus externis, respectu Logicae.

33 Aduerte hic, recentiores alios quasi mediam viam ingressos fuisse, probando diuersum habitum esse eum, quo consideratur definitio vocalis, ab eo quo consideratur mentalis. quo pacto se omnia conciliare putant, addentes tandem esse questionem de nomine, an ille habitus pertineat ad Grammaticum, an ad Logicam.

Ceterum hi probant id de quo nullus vniquam dubitauit. Quis enim negabit, diuersum habitum esse, qui inclinatur ad loquendum, ab eo qui ad cognoscendum, & posse esse vnum sine alio: sicut nullus dubitat Grammaticum esse diuersam scientiam ab aliis. Non est ergo quod de hoc probando laborent. Quoad secundum verò, fateor, aliquid esse de questione de nomine, an dicendus sit ille habitus Logicus, an Grammaticus. Ceterum de re potest etiam aliquid includere, praeterquam si omnes habitus vnius scientiae vniuntur inter se, vel esset vnicus ad omnia obiecta eius scientiae; tunc enim esset de re, quis habitus ad cognitionem de vocibus inclinaret, vel cum quibus vniretur. Et saltem in omnium sententia est difficultas, ad quod obiectum attributionis, an Logicae, an Grammaticae, dicat realem ordinem: & ex hac parte est questio hæc de re. Siue autem de re, siue de nomine, est communis ad omnes alias scientias, ut ostensum est à me supra: & qualiter in eâ loquendum sit, satis manifestè declaratum & probatum est.

SECTIO IV.

Triplex intellectus operatio est obiectum formale Logicae.

34 Ex hucusque dictis adeò clarè colligitur, solos actus intellectus esse obiectum formale Logicae, ut otiosum videatur in eo amplius immorari. Probatum enim est, modum sciendi, qui in solis actibus intellectus reperitur, esse obiectum Logicae, quæ versatur in dirigendis nostri intel-

lectus operationibus: sed oportet videre, an omnes illæ ad Logicam pertineant. Hurtadus disputat. 1. §. 16. opinatur, apprehensionem simplicem, quæ prima est intellectus operatio, non esse obiectum formale Logicae. Quod probat à simili: quia neque phantasia, neque exterior sensus ad Logicum pertinent, etiam si ex eis oriatur error. Secundo, quia Logica non potest dirigere primam apprehensionem; ergo hæc non est obiectum Logicae. Pater consequentia, quia illud solum est obiectum Logicae, quod potest præceptis Logicis dirigi. Tandem, quia apprehensio solum videbatur posse à Logico considerari, ut pars iudicii: at iudicium est simplex qualitas, quæ non componitur formaliter ex apprehensione; ergo hæc non pertinet ad Logicam.

Hæc sententia omnino displicet. Ideò nostra CONCLUSIO PRIMA sit, Apprehensio pertinet formaliter ad Logicam. Pro hac stat manifestè D. Thomas Opusc. 9. Sed respondet Hurtadus, eum intelligendum materialiter, quia subiectum & prædicatum iudicii respondent apprehensioni. Verum hæc interpretatio nimis violenta est; quia eodem modo posset interpretari D. Thomam, quado dicit definitionem pertinere ad Logicam; id est, solum materialiter, quatenus in argumentatione includitur: vel, si mauis, posset dici, visionem pertinere ad Logicam, quia quod per visionem intuemur, postea per propositionem iudicamus. Quomodo enim verum est dicere, apprehensio pertinet ad Logicam, cum tamen non aliter pertinere dicatur, nisi quia, quæ per apprehensionem noscuntur, possunt etiam nosci per iudicium, quod ad Logicum spectat. Vidit hoc ipsemet Hurtadus, & sententiam suam non adeò solidè probari; ideò tandem concludit, quod si vis hanc ad Logicam pertinere, dic eam esse modum sciendi.

Ratione autem sic ostendo manifestè apprehensionem ad Logicam pertinere: quia licet multæ apprehensiones non possint à Logico dirigi, eò quod naturaliter & necessariò in nobis excitantur (quo etiam modo & multa iudicia impediri non possunt; non enim est mihi liberum, cohibere iudicium de obiecto quod praesens intueor) potest tamen optimè Logica dicere, Quando vis facere vniuersale, debes habere vnam apprehensionem plurium per modum vnius, vel confusam, vel copulatiuam, vel disiunctiuam (si fortè apprehensio disiunctiuâ potest esse solius vnius termini) vel saltem totius propositionis. Possum enim apprehendere, *Petrus vel Paulus currit*, etiam si id non iudicem. Eodem modo potest intellectus dirigi, ut quando vult facere definitionem, habeat duas apprehensiones, vnam de ratione genericâ, alteram de differentiâ. Neque video, cur Logica me possit docere, habere istum actum iudicii, *homo est animal rationale*; & non possit me docere, habere duas istas apprehensiones *animal, rationale*, etiam si non iudicem tunc, *homo est animal*; eodem enim modo, quo dicit, *de equo debes predicare, animal hinnibile*, ita potest dicere, *hinnibile coniungi debet cum animali, hoc modo, animal hinnibile*, ut fiat definitio in abstracto. Confirmo, & explico: Logica non dirigit in ordine ad iudicium, docendo, iudiciū falsum fieri posse verum, (hoc enim repugnat) sed docendo, hoc iudicium debet hîc & nunc fieri, il-

lud verò omitti, vel hoc omittendum, accipien-
dum illud. At hoc idem potest Logica docere de
apprehensione; dicit enim mihi, *quando cogitas
definire hominem, non apprehendas animal hinni-
bile, sed animal rationale.* vel (vt melius loquar,
ne mihi dicas hoc ad Physicum pertinere) Logi-
ca docet hoc modo: *quando vis definire aliquod
ens, debes apprehendere & predicatum genericum
& differentiale illius; non verò differentiale alte-
rius rei, & ex hac apprehensione perge ulterius ad
iudicium.*

- 37 Dices fortè, Corrègere apprehensiones in par-
ticulari, pertinet ad proprias scientias, non ad
Logicam. Sed contrà Primò, cur idem non di-
cit etiam de iudiciis? sicut enim ad Physicam v.
g. pertinet dicere, *ne apprehendas hominem ani-
mal hinnibile*, ita etiam, & multò magis pertine-
bit dicere, *ne iudices hominem esse animal hinni-
bile*; ergo eadem est de vtroque ratio. Contrà Se-
cundò: quia licet corrègere apprehensiones in
particulari, pertineat ad particulares scientias,
verum in communi hoc pertinet ad Logicam,
quæ quando dicit, *definitio constat genere & dif-
ferentiâ*, propriè non loquitur de iudicio, sed de
apprehensione, quæ se tenet ex parte prædicati,
& antequam iudicium proferatur de definito,
debet apprehendi benè, & idèd vniuersaliter do-
cet iuxta paulò antè dicta, *apprehendi debet &
predicatum commune & particulare.* Idem in di-
uisione, &c. Tandem nostra Conclusio proba-
tur, quia termini mentales, & orationes perti-
nent ad Logicam: atqui hæc sunt simplex ap-
prehensio, vt per se patet; ergo simplex ap-
prehensio est obiectum formale Logicae.

Ex his facilè constat solutio eorum quæ supra
obiecta sunt. Ad primum de phantasiâ, & sensi-
bus externis respondeo, eos non subiaccere im-
perio voluntatis, aut intellectus directioni, sed si
in se benè sint dispositi, accedente obiecto, ne-
cessariò operari, & semper eodem modo, siue
voluntas velit siue non. Neque est in potestate il-
lius, dicere, *videas semel multa actu confusa*, vel,
*coniungas talem & talem visionem, aut auditi-
onem*, &c. hoc autem in multis apprehensionibus
intellectus locum habet, vt ostensum est.

Ad secundum: constat iam, quomodo appre-
hensiones dirigi possint, & quidem ferè tam per-
fectè, quàm iudicia ipsa.

- 38 Ad tertium respondeo, apprehensionem non
considerari à Logico vt partem iudicij, sed vt
quid deferuiens ad efficiendum iudicium. Et mi-
ror id ab his requiri: nam argumentatio proba-
bilis non consideratur vt pars demonstrationis, &
tamen consideratur per se à Logico in sententiâ
ipsorum: neque enim necessum est, vt duo ob-
iecta pertineant ad eandem scientiam, vnum
considerari tamquam partem alterius; sed suffi-
cit, si ordinetur vnum aliquo modo ad alterum
obiectum præcipuè intentum. Quomodo Theo-
logus consideraret peccata vt partem Dei, aut
virtutum? Constat ergo, apprehensionem per se
pertinere ad Logicam.

SECUNDA CONCLUSIO. Iudicium etiam ad Lo-
gicam pertinet. Hæc est certissima; constituit
enim iudicium formaliter definitionem & diui-
sionem: item est pars argumentationis; pertinet
ergo per se ad Logicam.

TERTIA CONCLUSIO. Idem etiam dicendum

est de argumentatione, & discursu. Imò Se-
ctione sequenti, ex præcipuis obiectis Logicae
esse argumentationem, ostendimus. De syllo-
gismo fallaci maior poterat esse difficultas, eò
quòd tantum abhæt modo sciendi, vt potius er-
rorem inducat. Nihilominus dicendum, eius
cognitionem ad Logicam pertinere: vt enim re-
ctè Aristoteles, *contrariorum eadem est disciplina*,
& ad cognoscendum perfectè verum modum
sciendi, plurimum iuuat cognitio falsi, circa
quem facile possemus errare. sicut & Theologia 39
agit de vitiis & peccatis, tamquam de contrariis
virtutum quas per se considerat. Imò & experi-
entia docet, persapè vt quis euadat egregius
concionator v. g. non minùs interesse audire ma-
los, quàm bonos concionatores: illos, vt eorum
defectus & clariùs videat, & caueat faciliùs; hos,
vt imitetur. Sicut etiam cognitio mali deservit,
vt ab eo declinemus, & adhareamus bono, iux-
ta illud Isaie, *Butyrum & mel comeder, ut sciat
reprobare malum, & eligere bonum.* Tandem, cog-
nitio syllogismi probabilis etiam est Logica, &
quia conducit ad notitiam demonstratiui, & quia
communis modus sciendi humanus propter im-
perfectiorem sensum, à quorum actibus pen-
det intellectus, dum corporis carceribus animus
clauditur, rarè est per demonstrationem, sapè
per syllogismum probabilem. Licet autem &
hic, & à tortiori fallax, non sint scientia; tamen
de illis Logica scientificè agit: quia & eorum na-
turam, proprietates, causasque scientificè de-
monstrat, non secus ac de syllogismo euidenti,
quia & de asino, qui non est scientia, potest scien-
tificè disputari. Aliud enim est, obiectum cog-
nitionis esse scientiam, aliud, ipsam cognitionem
esse scientificam.

SECTIO V.

Explicatur obiectum attributionis Logicae.

DISPUTATIONE I. à num. I. I. obiectum attri- 40
butionis definitiue esse id, ad cuius perfectam
notitiam, quasi ad finem vltimum aliorum obiecto-
rum, cognitio per se & ex naturâ suâ ordinatur.
Ergo vt obiectum attributionis Logicae cogno-
scamus, inquirendum nobis est, quid illud sit,
ad cuius notitiam cetera, de quibus Logica dis-
putat, ordinentur.

SUBSECTIO PRIMA.

Nova cuiusdam opinio, &c.

NEOTERICVS quidam quatuor assignat attri-
butionis obiecta in Logica: quod vt defen-
dat, nouam inuenit obiecti attributionis defini-
tionem, scilicet, *obiectum attributionis esse illud, in
cuius naturâ, proprietatibus, causis, effectibus, par-
tibus integrantibus, essentialibus, & subiectiuis cog-
noscendis tota insumitur scientia.* Vnde hic Auctor
ad obiectum attributionis solum requirit, vt om-
nes cognitiones scientiæ terminentur ad aliquid
quod possit dici pertinere quocumque modo
ad obiectum attributionis. Vnde cognitio causæ
habet pro obiecto attributionis cognitionem ef-
fectus,